

דרך לוטן -

דוח הערכה

למסעות שנערכו בתשע"ז

תוכן העניינים

- 3 מטרה ושיטה
- 4 תמצית מנהלים
- 8 פירוט הממצאים
- 9 מאפייני המשיבים
- 10 תוצאות בקרב הנערים
- 15 תוצאות בקרב אנשי הצוות
- 19 כיצד ניתן לשמור ולמנף את הישגי המסע

מטרות ההערכה:

- בחינה באיזו מידה תכנית המסעות משיגה את התוצאות המבוקשות בקרב החניכים בהתייחס להיבטים אישיים של היחיד ולהיבטים הבין אישיים בין חברי הקבוצה.
- בחינה באיזו מידה תכנית המסעות משיגה תוצאות בקרב הצוותים המלווים את המסע כך שצוותים אלו יוכלו לשמר ולקדם את הישגי הנוער במסע בחיי היום יום במסגרת.

שיטה:

ההערכה בוצעה באמצעות שאלונים באינטרנט אשר נשלחו לאנשי הצוות של מסגרות שהשתתפו במסע בחודשים אוקטובר 2015 – אוגוסט 2016 השאלונים נשלחו מספר חודשים לאחר ההשתתפות במסע כך שניתן יהיה לבחון באיזו מידה תוצאות המסע שורדות לאורך מספר חודשים. במהלך השבועות שלאחר שליחת הלינקים לשאלונים בוצעו מספר תזכורות במיילים ובשיחות טלפון בבקשה להשיב לשאלון. סה"כ נעשתה פניה להשיב לשאלונים ל 50 אנשי צוות מ 22 מסגרות. השיבו: 34 אנשי צוות מ 14 מסגרות.

תמצית מנהלים

השגת התוצאות בקרב החניכים

- ממצאי ההערכה מעלים כי המסעות משיגים באופן יפה את כל התוצאות המבוקשות, ותוצאות אלו שורדות לאורך מספר חודשים לאחר המסע: רוב מכריע (97%) של המשיבים מדווח כי המסע מצליח במידה בינונית ומעלה לייצר שינוי חיובי משמעותי במצבם של הנערים שהשתתפו במסע, כאשר כמחציתם סבורים כי שינוי זה הושג במידה רבה/רבה מאד. בנוסף, לגבי כל אחת מהתוצאות הספציפיות שנבחנו, למעלה משני שלישי מהמשיבים דיווחו כי התוצאה הושגה ברמה בינונית ומעלה.
 - התחום בו ההישגים הינם גבוהים במיוחד הינו התחום של תפיסה עצמית ותהליכים המובילים לשינוי התפיסה העצמית: בטחון עצמי, תפיסת מסוגלות, יכולת התמודדות עם מצבי קושי ואי וודאות, ורפלקציה עצמית. בהקשר הקבוצתי ניכר גם כי הקשרים הבינאישיים בין חברי הקבוצה התחזקו והעמיקו.
 - המישור בו ההישגים באופן יחסי פחות גבוהים הינו בשינוי דפוסי ההתנהגות: צמצום התנהגות אלימה, התמדה בבצוע משימות, אחריות, ובהקשר הקבוצתי יישוב קונפליקטים.
- יתכן שכדי להעלות את רמת ההישגים במישור זה 5 ימי מסע אינם מספיקים ויש צורך ביצירת רצף המשכיות למסע.

השגת התוצאות בקרב אנשי הצוות

- ישנה חשיבות עצומה להשגת התוצאות הרצויות בקרב אנשי הצוות שכן הם אלו שאמורים לייצר בתוך המסגרת רצף תהליכי שימור וימנף את ההישגים שהושגו במסע. יתר על כן – הם אלו שיכולים לאמץ תובנות, כלים ושיטות מתוך המסע לעבודתם עם בני נוער נוספים. מכאן שאפקטיביות המסע תלויה במידה רבה באנשי הצוות. ואכן, המסע מצליח להגיע לתוצאות יפות גם בקרב אנשי הצוות:
- רוב מכריע של המשיבים (97%) מדווחים כי המסע תרם להם מקצועית בעבודתם עם בני הנוער במידה בינונית ומעלה, כאשר 88% מדווחים כי המסע תרם להם מקצועית במידה רבה/רבה מאד.

- נראה כי התרומה העיקרית של המסע הינה בהזדמנות להסתכל על הנערים מזווית שונה. הזדמנות זו תרמה להעמקה וחיזוק של ההיכרות והקשר עם בני הנוער, לחיזוק האמון והיכולת לסמוך על בני הנוער ולא פחות חשוב – להבנה טובה יותר של מקומם כמדריכים. בהקשר זה מעניין לציין כי כמה מאנשי הצוות ציינו כי הבינו שאין ביכולתם "לתקן" דברים או "לעטוף" את בני הנוער כדי למנוע מהם להיתקל בקשיים וכי בני הנוער צריכים להתמודד עם האתגרים שלהם.
- לתוצאות הללו יש השלכה ישירה על המשך העבודה עם בני הנוער במסגרת, ואכן רוב המשיבים דיווחו כי הם מצליחים לפתח ולמנף את מה שלמדו במסע בתוך המסגרת.
- יתר על כן, 92% מהמשיבים דיווחו על הרחבת מעגל ההשפעה של המסע באמצעות שיתוף אנשי צוות נוספים במסגרת בכלים, שפה ועקרונות הגישה שרכשו במסע (במידה בינונית ומעלה).

כיצד ניתן לשפר ולמנף את תוצאות המסע?

- בתוך המסגרת, ההמלצה העיקרית של אנשי הצוות היא להמשיך לעבד את חווית המסע לאורך השנה: להמשיך לדבר על מה שהיה במסע, להזכיר לבני הנוער את הישגיהם, להעלות את הנושא בשיחות קבוצתיות ואישיות, לשאול איך ההתמודדות שעשו במסע באה לביטוי בחיי היום יום וכדומה.
- בהקשר של דרך לוטן, ההמלצה העיקרית היא לייצר המשכיות למסע באמצעות פגישות או מסעות קצרים נוספים.

1. כדי להבטיח שהמסע יהווה חלק מתהליך שלך, ושתהיה לו המשכיות מומלץ לבחון דרכים להעלות את המחויבות של הנהלות המסגרות והצוותים כלפי שימור ומינוף תוצאות המסע. בין היתר מומלץ להגדיר מה תהיה המחויבות של המסגרת בהמשך המסע כחלק מהחוזה הראשוני שנחתם עם המסגרת.
2. מומלץ לבנות מול המסגרות תכנית סדורה של פעילויות כאשר המסע הוא חלק מרכזי בתכנית, אך לא יחיד. התכנית יכולה לכלול פעילויות פנימיות של המסגרת בשילוב עם פעילויות נוספות של דרך לוטן. יש מקום לשקול את המינון היחסי בין פעילויות שיבצעו מול החניכים (למשל מסעות קצרים נוספים) לבין פעילויות שיתבצעו מול צוות המסגרת במטרה להכשיר את הצוות לשיטה של דרך לוטן.
3. מומלץ לבחון דרכים לשתף בחויית המסע כמה שיותר מאנשי הצוות של המסגרת. למשל:
 - לחתור לכך שכל שנה יצאו אנשי צוות של המסגרת שלא יצאו בשנים הקודמות,
 - הגעה של צוות לוטן להרצאות או ימי עיון שבהם יונחלו העקרונות והשפה הייחודיים של המסע לצוותים במסגרות (לאו דווקא אלו שהשתתפו במסע)
4. בחלק מהתוצאות המופיעות במודל הלוגי (למשל: עצמאות, אחריות, התמדה) ההישגים אמנם גבוהים, אך נמוכים מאשר ביתר התוצאות. מאחר ותוצאות אלו חרוטות על דגלה של התכנית, יש מקום לברר יותר לעומק למה מתייחסים אנשי הצוות כאשר הם מדרגים את המונח "עצמאות" וכן לדון בשאלה האם ניתן לשפר את התוצאות הללו וכיצד ניתן לעשות זאת הן במהלך המסע עצמו והן באמצעות רצף פעילויות לאחר המסע.

פירוט הממצאים

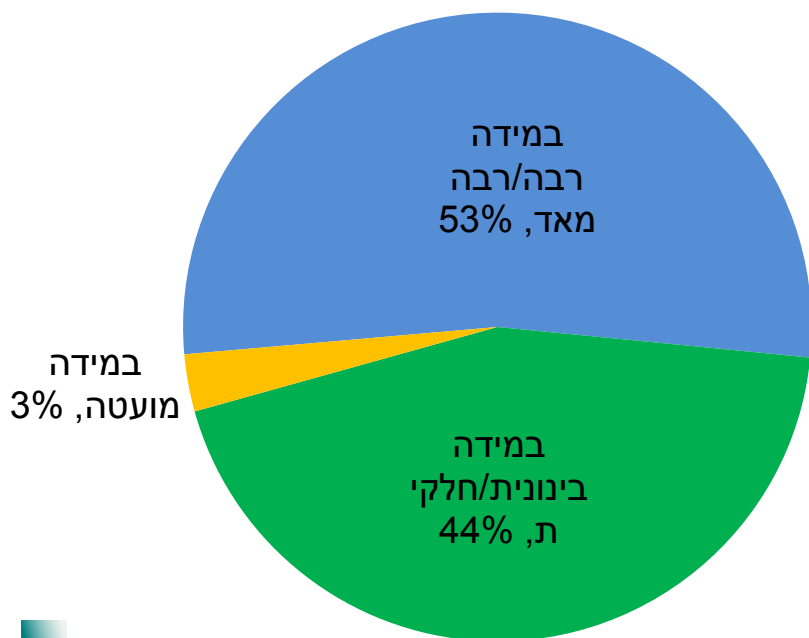

- ❑ המשיבים מגיעים מ-14 מסגרות שונות, רובן (8 מהן) הינן פנימיות חסות נוער, והיתר הן מגוון רחב של מסגרות שונות (פנימיות חינוכיות, קידום נוער, הוסטל, תיכון ...)
- ❑ המשיבים הינם בעיקר מדריכים (32%), רכזים (27%), עובדים סוציאליים (15%) ומתנדבי שנת שירות (15%), 9% הינם מנהלים, בודדים הינם בעלי תפקידים נוספים.
- ❑ במחצית מהמסגרות המשיבים מדווחים כי הנערים יצאו למסע מרצונם. ביתר המסגרות חייבו אותם לצאת (מסגרת אחת דיווחה שאם נער ממש התנגד, ויתרו לו).
- ❑ לאור כמות המשיבים הקטנה במדגם לא ניתן היה להשוות את תוצאות המסע בין המסגרות שבהן הנערים חויבו לצאת למסגרות שבהן הנערים יצאו מרצונם. עם זאת, בחינת נתוני סקר זה מעלה את ההשערה כי במסגרות בהן הנערים יצאו מרצונם חל שיפור משמעותי יותר במספר היבטים אישיים כגון צמצום דפוסי התנהגות תוקפניים, שיפור ביכולת לקבל החלטות מיטיבות ושיפור בהתמדה בביצוע משימות. מומלץ לבחון זאת לעומק במדגם גדול יותר.
- ❑ כמחצית מאנשי הצוות (53%) דיווחו כי זו הייתה הפעם הראשונה שהמסגרת יצאה למסע. כשליש (32%) דיווחו כי זו השנה השנייה, ו-15% דיווחו כי זו הפעם השלישית או יותר. מסתבר כי לא תמיד אנשי הצוות יודעים את התשובה לשאלה זו – ישנן מסגרות שבהן אנשי צוות שונים השיבו תשובות שונות לשאלה. לאור כמות המשיבים הקטנה לא ניתן היה להשוות את תוצאות המסע בין מסגרות שיוצאות למסע שנה ראשונה, שנה שניה, או שנה שלישית ומעלה. עם זאת, בחינת הנתונים מעלה את ההשערה כי אנשי הצוות במסגרות שיוצאות כבר 3 שנים ומעלה למסע מייחסים למסע שינויים הרבה יותר משמעותיים מאשר מסגרות שזו הפעם הראשונה שלהן. מומלץ לבחון זאת לעומק במדגם גדול יותר.

תוצאות בקרב בני הנוער - כללי

באיזו מידה לדעתך המסע הצליח לייצר שינוי חיובי משמעותי במצבם של הנערים שהשתתפו בו

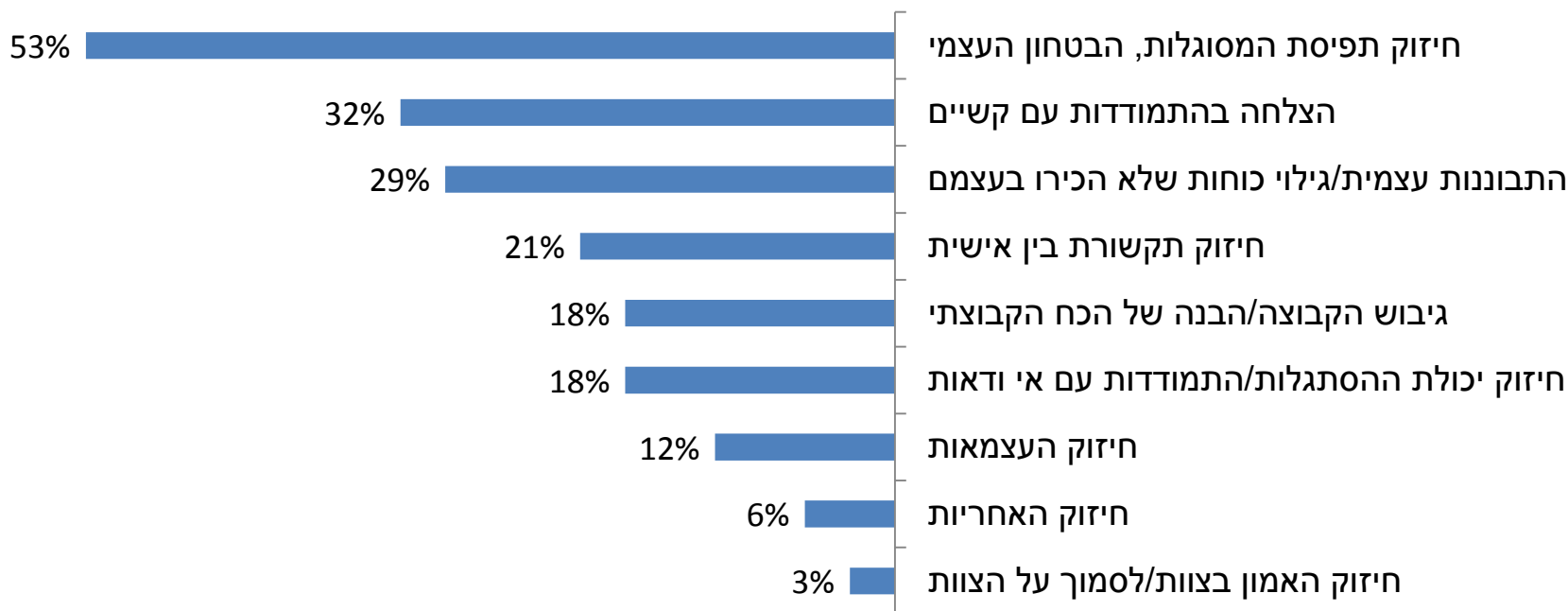
בטווח הזמן של מספר חודשים לאחר המסע רוב מכריע (97%) של אנשי הצוות, מדווחים על שינוי חיובי במידה בינונית ומעלה במצבם של הנערים כתוצאה מהמסע. כמחצית מאנשי הצוות מעידים על שינוי חיובי משמעותי (במידה רבה/רבה מאד), וכמחציתם מעידים על שינוי בינוני/חלקי. בודדים סבורים כי השפעת המסע על מצב בני הנוער הייתה מועטה ואף אחד לא סבר כי למסע לא הייתה השפעה כלל.

בהתחשב בכך שהמסע אורך ימים ספורים בלבד, תוצאות אלו מצביעות על הישג יפה!

תוצאות בקרב בני הנוער – בשאלה פתוחה

המשיבים התבקשו לכתוב בטקסט חופשי מהי לדעתם ההשפעה המשמעותית ביותר של המסע על החניכים שהשתתפו בו

אנשי הצוות מדווחים על השפעות של המסע בעיקר על תפיסת העצמי של הנערים והמסוגלות העצמית - שיפור בתפיסת המסוגלות והביטחון העצמי, שיפור ביכולת ההתמודדות עם קשיים ומצבי אי ודאות, ויותר רפלקציה עצמית. המישור הנוסף בו ניכרות השפעות הוא המישור הקבוצתי - התקשורת הבין אישית, גיבוש הקבוצה והבנת הכוח של הקבוצה. מעניין כי שיעור נמוך יחסית מאנשי הצוות ציין נושאים שמצריכים מאנשי הצוות עצמם לקחת צעד אחורה ולשחרר - חיזוק העצמאות והאחריות.

תוצאות בקרב בני הנוער - ציטוטים

"הגביר את האמונה שלהם בעצמם, המסע צלל להם להכיר חלקים בעצמם שאפני כן לא נפגשו איתם. הם הבינו כמה הם חזקים ושהם מסוגלים להרבה יותר ממה שהם חושבים. הצליחו להתנהל בצורה טובה במצבים מורכבים בהם לא היו בעבר"

"הם השתפרו בפן החברתי ונהיו יותר מלוכדים ואורגניים"

"תחושת מסוגלות והעצמה. אני חושבת שהנאות נפתחו להבנה שבסופו של יום הכוחות שלהן, היכולות שלהן כמו גם המקומות הקשים יותר, אלו תלויים בהן ולא בצוות שמקיץ וצוטף"

"חינוך לעצמאות, היכולת להקשיב לצד השני וללמוד להתאם, יכולת להסתדר בסביבה חדשה ולא מוכרת"

"חינוך יכולת ההתמודדות היום וס"

"ההבנה שיש להם יכולת להשפיע על מהלך הדברים ובכוחם לצלוח את האתגרים"

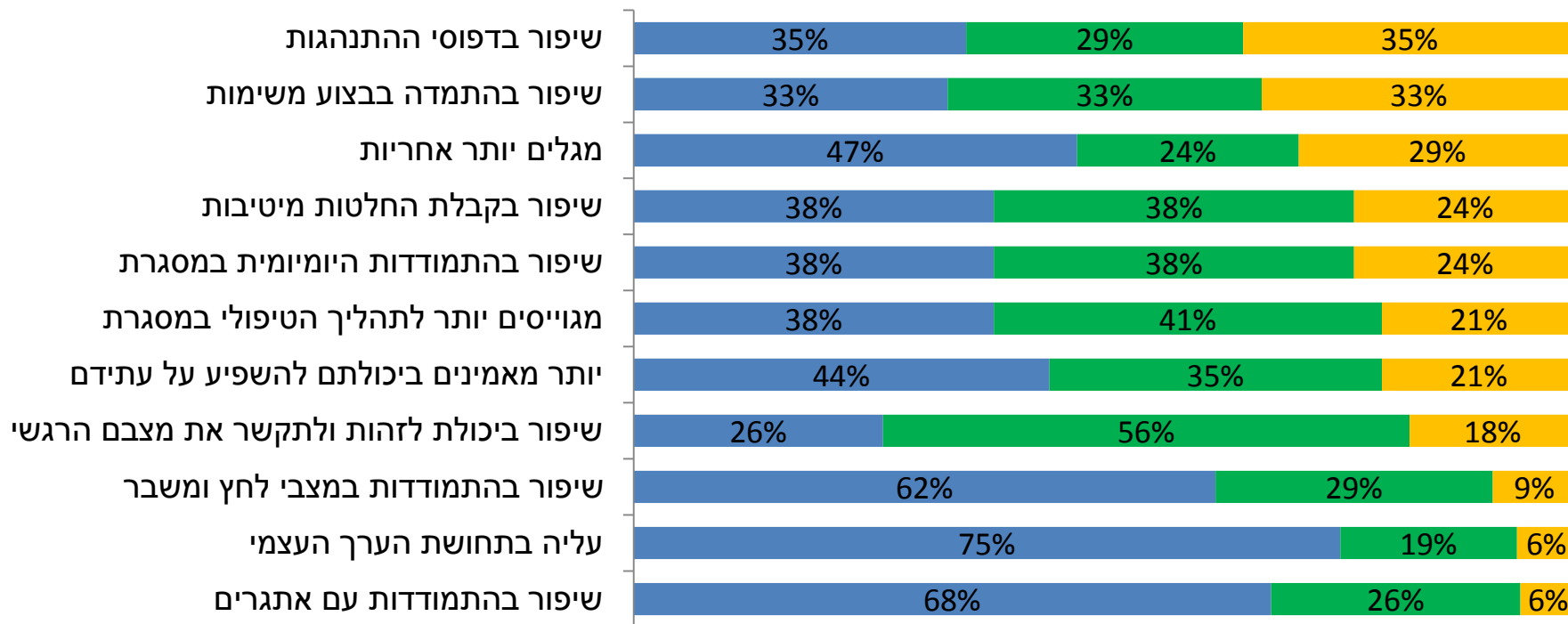
תוצאות בקרב בני הנוער – במישור האישי

המשיבים התבקשו לדרג באיזו מידה התקבלה כל תוצאה

שיפורים במישור האישי

שיעור המדווחים במידה רבה/רבה מאד

■ במידה מועטה/בכלל לא ■ במידה בינונית/חלקית ■ במידה רבה/רבה מאד

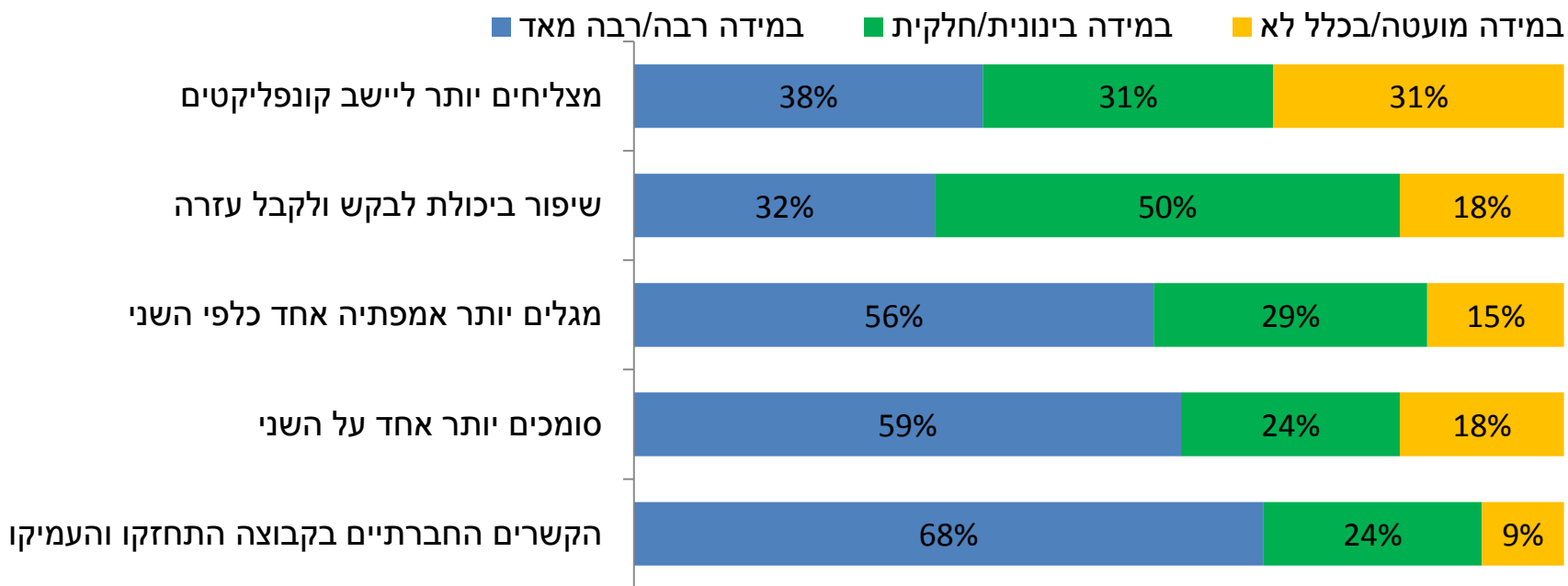

בכל ההיבטים האישיים שנבחנו כשני שלישי ומעלה מאנשי הצוות מדווחים על שיפור במידה בינונית עד רבה מאד. בדומה למה שעלה בשאלה הפתוחה, השיפור בולט במיוחד בהיבטים של עלייה בתחושת הערך העצמי, והיכולת להתמודד עם אתגרים, מצבי לחץ ומשברים בחיי היום יום. השיפור פחות בולט בהתייחס לדפוסי התנהגות והתמדה בבצוע משימות.

תוצאות בקרב בני הנוער – במישור החברתי

שיפורים במישור החברתי שיעור המדווחים במידה רבה/רבה מאד

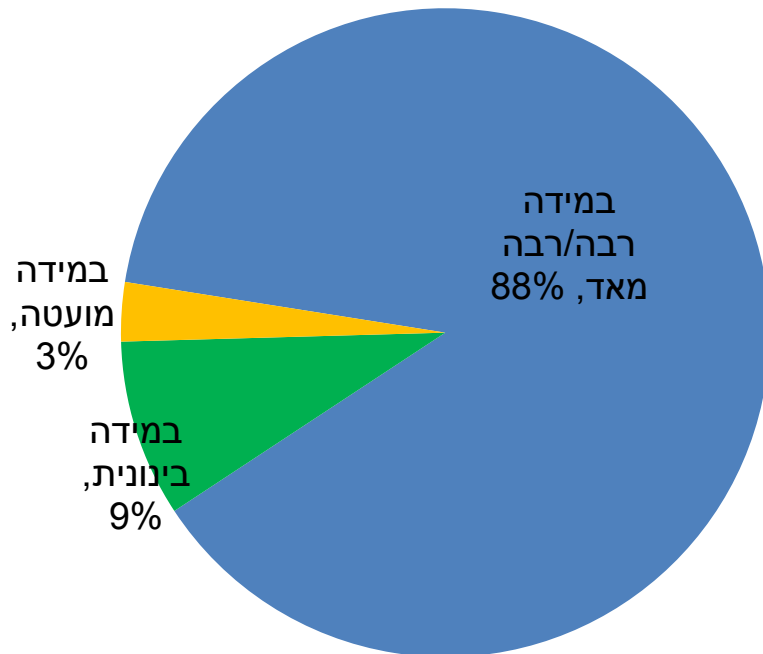
גם בהיבטים החברתיים שנבחנו כשני שלישי ומעלה מאנשי הצוות מדווחים על שיפור במידה בינונית עד רבה מאד.

השיפור בולט במיוחד בהיבטים של חיזוק הקשרים החברתיים בתוך הקבוצה, באמפטיה הדדית וביכולת לסמוך אחד על השני. השיפור פחות בולט ביכולת לבקש ולקבל עזרה, וביכולת ליישב קונפליקטים.

תוצאות בקרב אנשי הצוות

באיזו מידה המסע תרם לך כאיש מקצוע
המטפל בנוער?

רוב גורף של אנשי הצוות מדווחים כי המסע תרם להם מקצועית באופן משמעותי מאד.

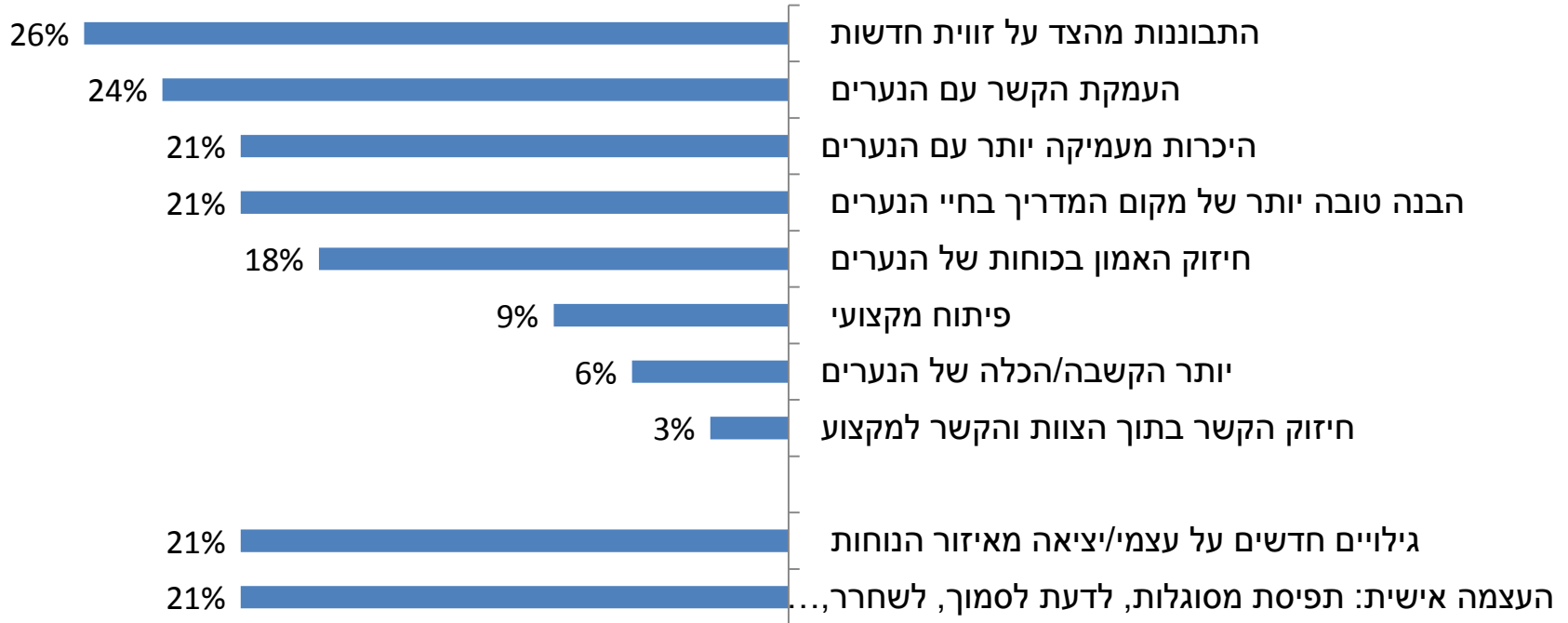
לתרומה זו יש חשיבות כפולה:

1. ליכולת שלהם להמשיך ולתחזק את התהליך שהחל במסע בקרב הנערים שעברו את המסע
2. ליכולת שלהם להשתמש במה שלמדו במסע בכדי להרחיב את מעגל ההשפעה של המסע לנערים נוספים ואנשי צוות נוספים במסגרת

תוצאות בקרב אנשי הצוות – בשאלה פתוחה

הנשאלים התבקשו לכתוב בטקסט חופשי מהי לדעתם ההשפעה המשמעותית ביותר של המסע עליהם עצמם

נראה כי ההזדמנות להשתתף בפועל במסע תרמה לאנשי הצוות לא פחות מאשר לנערים הן במישור המקצועי והן במישור האישי. במישור המקצועי המסע היווה הזדמנות להסתכל מזווית חדשה על הנערים, להכיר אותם יותר לעומק ולחזק את הקשר איתם ואת האמון בכוחותיהם. בנוסף, נוצרו תובנות מקצועיות חדשות לגבי המקום של הצוות בחיי הנערים. במישור האישי, הסטינג החריג והמאתגר יצר גם עבור אנשי הצוות הזדמנות להתבוננות אישית, גילויים אישיים ולהעצמה אישית.

תוצאות בקרב הצוות - ציטוטים

חילק את האמונה ביכולת של הנצרים לשאת את הקושי והאתגרים בחייהם. הבנה כי אין ביכולתי "לתקן" עבורם, אני לא יכול לפתור אותם מהתמודדות עם האתגרים שלהם

להיות נוכח איתם במצבי משבר יום יומיים, להתחבר בצורה טובה יותר אליהם ואם מצדט חווית אמן טובה יותר מולי

התבוננות מהצד על התהליך אותו הנצרות עוברת לו הזדמנות שקיבלתי מהמסע, יכולת לראות מהצד ולהבחין בלוויות שנעלמות האינסופיות היום יום.

קדומה לנצרים - היכולת להתמודד עם חוסר ודאות, מצבים שלא הייתי בהם בעבר ולא חשבתי שאני אצליח. טיפיתי על עצמי דברים שלא ידעתי

המסע עזר לי לאהוב אותם יותר

עזר לי לראות חניכים באור שונה, חלק שחבתי שהם חלשים התאלו כחלוקים. וזה חשף צדדים קשים ולא נצימים האחרים ובכך לה עוזר לי להתנהל איתם כי אני מבין יותר טוב את המניעים שלהם

אנחנו עודנו מדברים את שפות המעצלים שדיברנו אליהם במסע. זה שיה חשב מאוד שצורה מפעם לפעם.

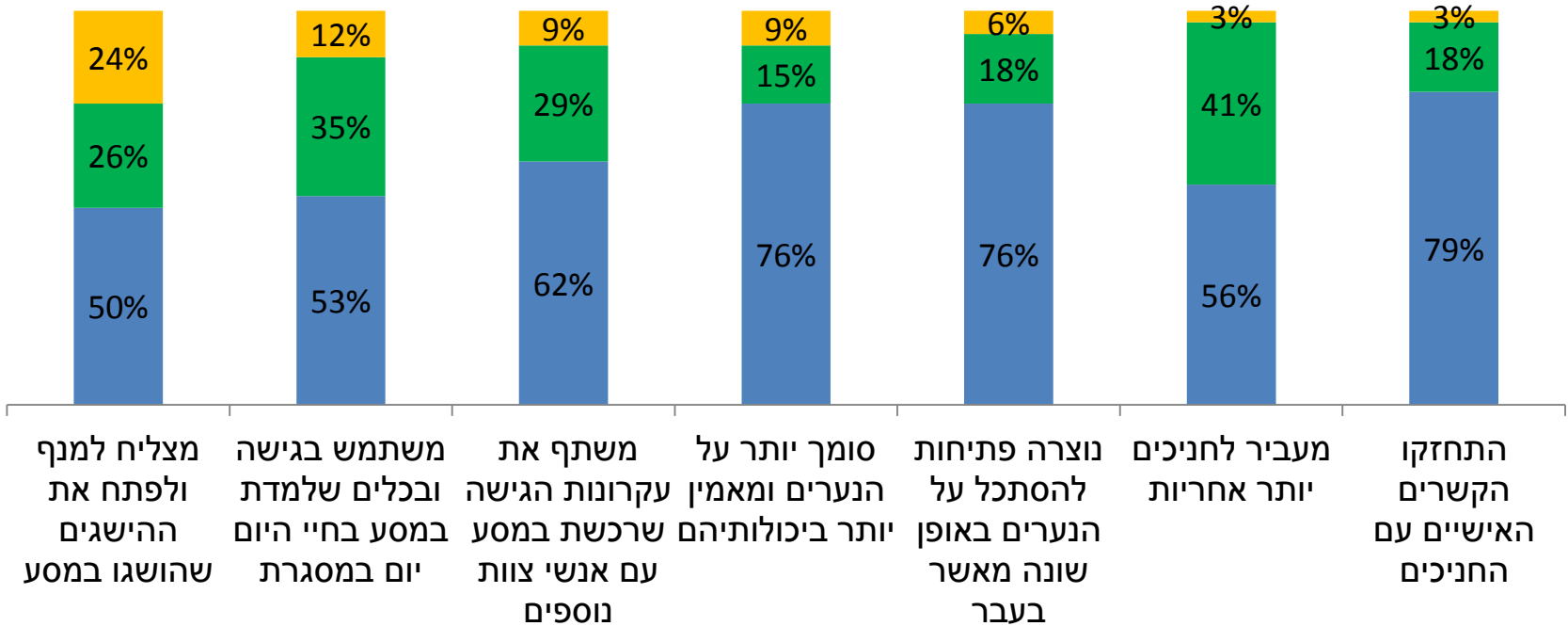

תוצאות בקרב אנשי הצוות

- במידה מועטה/בכלל לא
- במידה בינונית
- במידה רבה/רבה מאד

שינויים שחלו אצל אנשי הצוות שיעור המדווחים במידה רבה/רבה מאד

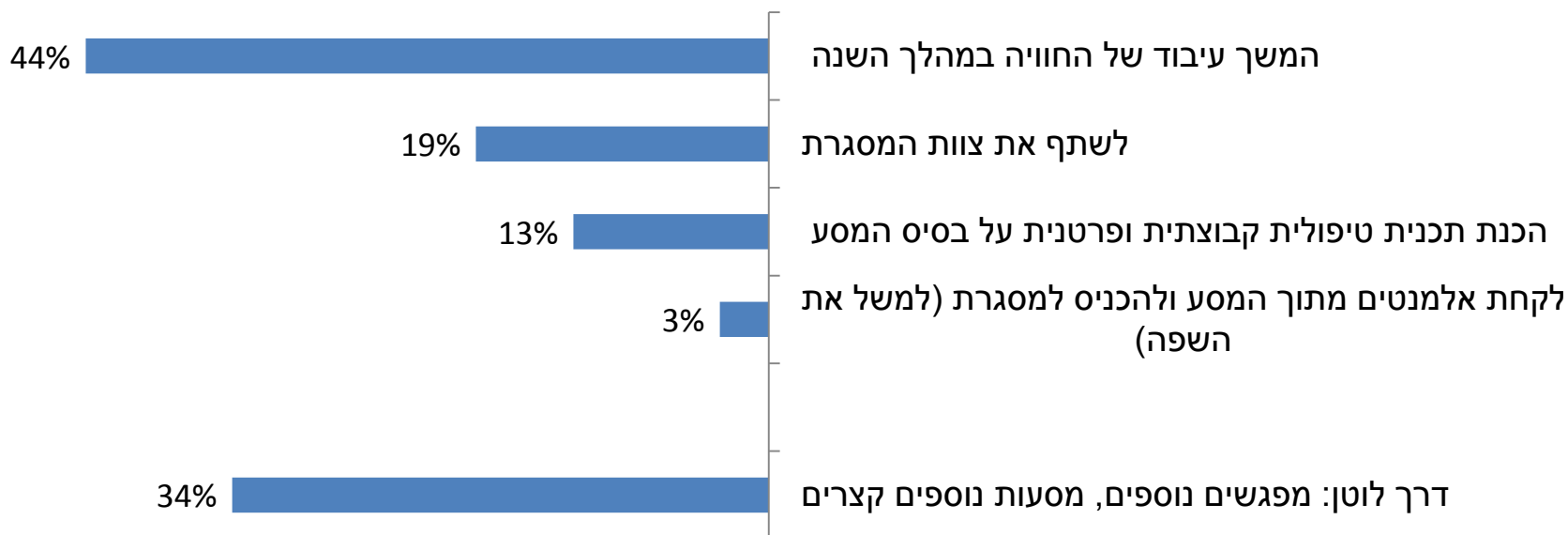

השינויים הבולטים ביותר הם אלו שקשורים לקשר בין אנשי הצוות לנערים, ולשינוי באופן בו הם תופסים את הנערים, מאמינים בהם, סומכים עליהם ומעבירים להם אחריות. רוב המרואיינים מדווחים גם על הרחבת מעגל ההשפעה של המסע באמצעות שיתוף ושימוש בכלים, שפה ועקרונות הגישה שרכשו במסע.

כיצד ניתן לשמר ולמנף את הישגי המסע?

הנשאלים התבקשו לכתוב בטקסט חופשי מה ניתן לעשות כדי שהתוצאות שהושגו אצל בני הנוער במהלך המסע יישמרו וימונפו על ידי צוות המסגרת באופן מרבי לאחר המסע

בהתייחס למה שניתן לעשות במסגרת עצמה כדי לשמר ולמנף את הישגים, התשובות השכיחות התייחסו להמשך עיבוד של החוויה במהלך השנה: להמשיך לדבר על מה שהיה במסע, להזכיר להם את הישגיהם, להעלות את הנושא בשיחות קבוצתיות ואישיות, לשאול איך ההתמודדות שעשו במסע באה לביטוי בחיי היום יום וכדומה.

בהתייחס להצעה לשתף את יתר צוות המסגרת שלא השתתפו במסע כדאי אולי לעודד יציאה למסע של אנשי צוות אחרים כל שנה, כך שעם הזמן חלק ניכר מאנשי הצוות יחוו את המסע. בהתייחס למה שדרך לוטן יכולה לעשות הוזכרו מסעות קצרים נוספים ומפגשי המשך למסע.

כיצד ניתן לשפר ולמנף את תוצאות המסע - ציטוטים

ברור לי שחוב ליצר שיהיה מאוד ממוצע את המסע ואת הדרכים שצברו. זה מקום שלא ברור עד תומו והחוויות נשכחות, מתעמעמות. חשב שמה שצברו על צמחן המסע יופנס פנימה ולא ישכח במהרה. ככל שתהליך הציבור יהיה ממוצע עם זה יהיה למען למן. חשב לפתח את המקום הזה.

יש לשפר את המודעות של אנשי הצוות והנהלה שלא היו נוכחים על שיטות הטיפול והדרך במסע צ"מ שיוכלו לייער קו עם הצוות שהיה במסע ולהמשיך בדרך שהתחילו.

חשב להעביר את כמות המסעות שאנו יוצאים בשנה ואת המסע שלהם. ככל שתהיה יותר רציפות ויותר ימי שטח נוכח להעצים את השימוש הטיפולי בכלי הנ"ל.

לפנות מעין "תכנית המסע" למסע ולתכנים - לתת יותר מקום לצפייה עצמאית ויוזמה מצד הילדים. לתת להם להעביר את התכנים שצברו במדבר

להמשיך ולדבר איתם על זה ולתת להם יותר אחריות וביטחון

לדעתי צריך לעשות מפגש נוסף אחרי למן מה עם צוות העמותה והנערים עצמם ביחד עם צוות המסערת, להלכיר לנער את סיכום המסע ואת ה"המתנות שקיבל במסע" ולבחון עם הנער כיצד מינף את ההישגים שצבר במסע - תזכורות לכוחות האלומים הנער

סוף